

غلامحسین ظفري

دبير آموزش و پرورش ناحیه ۱ شهرستان اهواز

برنامه‌های آموزشی خارج از مدرسه

مقدمه

از کتابخانه‌های معتبر و مراکز دانشگاهی و علمی و آثار باستانی. ۵. شرکت در مراسم، از قبیل شرکت در راه‌پیمایی‌های سیاسی و مذهبی، شرکت در نماز جمعه، شرکت در جلسات و کنفرانس‌های مربوط به دانش‌آموزان و... ۶. زیارت اماکن مقدس، مانند زیارت آرامگاه بزرگان دین و اولیای خدا و...

۷. بازدیدهای چندمنظوره، نظیر مسافرت دانش‌آموزان به استان‌های بزرگ کشور که در ضمن آن امکان استفاده‌های متنوعی برای آنان فراهم می‌گردد.

برنامه‌ریزی

در طراحی و تدوین برنامه‌های خارج از مدرسه، توجه به موارد زیر ضروری است:

۱. چون دیدارها ممکن است بر حسب زمان مورد نیاز چندساعته، یک روزه و یا چند روزه باشند می‌توان آن‌ها را کوتاه‌مدت، میان‌مدت و بلندمدت قلمداد کرد. بنابراین در برنامه‌ریزی برای اردوها و بازدیدها و دیدارها باید زمان مورد استفاده را مدنظر قرار داد و متناسب با مقتضیات آن چاره‌اندیشی کرد.

۲. برنامه‌های خارج از مدرسه باید هدف‌دار باشند، بدین معنی که از قبل شورای آموزشگاه یا ستاد تربیتی مدرسه باید اهداف معینی را برای بازدیدها در نظر گیرند و به شیوه‌ای مطلوب دانش‌آموزان را در جریان آن اهداف قرار دهند.

۳. شورای آموزشگاه مدرسه و یاد ستاد تربیتی مدرسه و معاونت پرورشی منطقه یا ناحیه باید به ایمنی و سلامت و رفت و برگشت دانش‌آموزان توجه کامل داشته باشند و برای جلوگیری از بروز سوانح و حوادث غیرمترقبه (بحران) به‌وجه معقول و مناسبی برنامه‌ریزی و مراقبت به‌عمل آورند.

۴. هر برنامه باید یک مدیرمسئول و یک یا چند دستیار داشته باشد این افراد باید از بین آموزگاران، دبیران، مربیان و

برنامه‌های علمی و دیدارهای خارج از مدرسه برای دانش‌آموزان الهام‌بخش و سازنده است و باعث می‌شود تا در آنان روح پژوهش و کنجکاوی تقویت گردد و استعدادهای نهانی آنان فرصت تجلی و رشد پیدا کند. در تاریخ فکر و فرهنگ و علم، چه بسیار کسانی بوده‌اند که با رؤیت یک صحنه متأثر و متحول شده‌اند و با انتخاب راهی نو توانسته‌اند دستاوردهای بدیعی برای بشریت به ارمغان آورند. بدون تردید در بین نوباوگان و نوجوانان امروز چهره‌هایی وجود دارد که اگر فرصت شکوفایی استعدادهای خود را به‌دست آورند در ساختن فردای ایران اسلامی گام‌های بلندی بر خواهند داشت. اینک با عنایت به نقش غیرقابل انکار برنامه‌های بازدیدی و دیدارهای خارج از مدرسه در ساختن شخصیت نسل نو توجه همکاران و مسئولان گرامی را به نکته‌های ذیل معطوف می‌دارد.

کلیدواژه‌ها: برنامه آموزشی، خارج از مدرسه، برنامه‌ریزی

انواع برنامه‌های خارج از مدرسه

۱. بازدیدهای علمی و فنی از قبیل بازدید از کارخانه‌ها و مراکز صنعتی و شرکت‌های کشت و صنعت و سدها، آزمایشگاه‌های طبی و مراکز درمانی و مانند آن

۲. دیدارهای تفریحی مانند دیدار از مناظر طبیعی، آبشارها، مناطق کوهستانی، پارک‌ها و بردن دانش‌آموزان به سینماها و جشنواره‌ها و اردوگاه‌های تربیتی و اماکن ورزشی و فرهنگی و هنری و...

۳. دیدار با شخصیت‌های دینی و سیاسی و فرهنگی مانند دیدار باائمه جمعه، نمایندگان مجلس، وزراء، استادان دانشگاه‌ها و حوزه‌های علمیه و نویسندگان و شاعران و هنرمندان کشور و...

۴. بازدیدهای پژوهشی، نظیر بازدید از موزه‌های تاریخی، بازدید

مدیران ورزشی، متدین یا خوشنام و آشنا به موازین تعلیم و تربیت اسلامی انتخاب شوند و برای آنان به صورت رسمی برحسب مراتب توسط رئیس مدرسه (آموزشگاه) یا رئیس منطقه یا ناحیه حداقل ۲۴ ساعت قبل از حرکت دانش‌آموزان ابلاغ صادر گردد.

۵. مدیرمسئول، باید پس از اتمام برنامه بازدید، گزارش کار خود را به صورت مکتوب به مراجع ذی‌ربط تسلیم کند و در آن به طور مختصر و مفید نکته‌های مهم بازدید را نقل و نقد نماید، رئیس منطقه (ناحیه) یا مدیر آموزشگاه پس از دریافت گزارش بلافاصله باید حق‌الزحمه یا حق مأموریت مدیرمسئول و دستیاران را پرداخت کند.

۶. مدیرمسئول باید دانش‌آموزان را در چند گروه سازمان‌دهی کند و برای هر گروه از بین دانش‌آموزان یک سرگروه انتخاب کند و برای هر گروه با مشورت اعضای آن، نام مناسبی تعیین کند با این کار عملاً بخشی از مسئولیت امور به‌عهده خود دانش‌آموزان گذاشته خواهد شد. مدیرمسئول باید بین گروه‌ها رقابت مثبت و سازنده در انجام وظایف محوله و رعایت نظم و انضباط ایجاد کند و در اثنای بازدید، فرصت‌هایی را فراهم کند تا دانش‌آموزان به صورت سالم و نیکو از گردش کار برنامه بازدید انتقاد کنند و با طرح نقاط مثبت (قوت) و ضعف برنامه‌ها، پیش‌نهادهای خود را برای بهبود روند کار بازدید مطرح کنند.

۷. در طول رفت و برگشت مدیرمسئول و دستیاران باید به صورت مستقیم و غیرمستقیم مراقب جنبه‌های اخلاقی و تربیتی رفتار دانش‌آموزان باشند و چنانچه موارد غیراخلاقی را مشاهده کردند با رعایت موازین شرعی و تربیتی در جهت اصلاح و هدایت برآیند و در این گونه برخوردها باید مواظب باشند که به کرامت و عزت‌نفس دانش‌آموزان آسیبی نرسد و مصالح تربیتی دانش‌آموزان مراعات گردد.

۸. زمان رفت و برگشت دانش‌آموزان باید به گونه‌ای تنظیم شود که در اوقات شرعی امکان اقامه نماز جماعت فراهم باشد.

۹. در برنامه‌هایی که «میزبان» معینی نظیر رئیس کارخانه یا کارشناس موزه و مانند آن وجود دارد باید قبل از حرکت با وی هماهنگی کامل به عمل آید و در حین بازدید از میزبان یا نماینده او خواسته شود که پیرامون گردش کار کارخانه یا مؤسسه و... اطلاعات فنی و علمی خود را برای دانش‌آموزان بازگو کند و دانش‌آموزان نیز با آمادگی قبلی ضمن طرح پرسش‌های خود، باید از گفته‌های میزبان یادداشت بردارند و در صورت امکان عکس‌های دسته‌جمعی از بازدیدکنندگان گرفته شود.

۱۰. اهدای برخی از کارهای هنری دانش‌آموزان به مؤسسه و مرکز مورد بازدید و متقابلاً دریافت هدایایی به رسم یادبود برای

بدون تردید در بین نوباوگان و نوجوانان امروز چهره‌هایی وجود دارد که اگر فرصت شکوفایی استعدادهای خود را به دست آورند در ساختن فردای ایران اسلامی گام‌های بلندی برخواهند داشت

آموزشگاه (مدرسه) و یا دانش‌آموزان اگر با روشی متین و مناسب انجام پذیرد بلا مانع و پسندیده است.

۱۱. در برنامه‌های خارج از

مدرسه یا آموزشگاه، اصول و موازین بهداشتی مراعات گردد و در بازدیدهای میان‌مدت و بلندمدت دانش‌آموزان وسایل

شخصی خود را از قبیل مسواک و خمیردندان

و حوله و دمپایی و... به همراه داشته باشند و برای بازدیدهای ویژه دانش‌آموزان ابتدایی حتی المقدور از وجود مربیان بهداشت و رابطان بهداشت به‌عنوان دستیار بهداشتی استفاده گردد.

۱۲. «مواضع خطر» در هر بازدید باید از قبل شناسایی شود و برای برحذر داشتن دانش‌آموزان از نزدیک شدن به آن‌ها به‌طور دقیق و عاقلانه برنامه‌ریزی شود. برخی از مواضع خطر عبارت‌اند از: رودخانه‌های مسیر راه، پرتگاه‌ها، چرخ‌های کارخانه، پل‌ها، پیچ‌ها و گردنه‌های خطرناک، جاده‌ها، مواد شیمیایی، قطعات فلزی موجود در کارخانه‌ها و مانند آن

۱۳. در برنامه‌ریزی فعالیت‌های خارج از آموزشگاه (مدرسه) باید نظم و زمان‌بندی و مال‌اندیشی حاکم باشد و اجازه داده نشود که در روند کارها سردرگمی و آشفتگی و شتاب‌زدگی پیدا شود. ۱۴. معاونت پرورشی استان و منطقه یا ناحیه، باید شناسنامه‌ای از مراکز بازدیدی در اختیار داشته باشند و متناسب با آن برای اعزام دانش‌آموزان به مؤسسه‌ها و اماکن درخور بازدید برنامه‌ریزی کنند، هرچه مفاد این شناسنامه جامع‌تر و متنوع‌تر باشد، جاذبه‌های برنامه‌های بازدیدی برای دانش‌آموزان بیشتر خواهد بود.

۱۵. فاصله زمانی بین بازدیدها باید به گونه‌ای تنظیم شود که انگیزه دانش‌آموزان برای شرکت در برنامه‌های بازدیدی پایدار بماند. انجام یک تا شش برنامه بازدیدی در طول هر سال متناسب با امکانات و شرایط مدارس و مناطق یا نواحی ضروری است.

۱۶. شرکت دانش‌آموزان در برنامه‌های خارج از مدرسه، داوطلبانه و منوط به تسلیم رضایت‌نامه با امضای اولیای آنان است.

۱۷. مسئولان سازمان دانش‌آموزی و معاونان پرورشی باید هر سال یک‌بار از عملکرد شورای آموزشگاه (ستاد تربیتی) در اجرای برنامه‌های بازدیدی و دیدارها، ارزشیابی به‌عمل آورند و با اعمال شیوه تشویق و تذکر نارسایی‌ها را برطرف سازند.

۱۸. مسئول حسن اجرای بخشنامه‌ها و دستورالعمل با برنامه‌های خارج از آموزشگاه، مدیران کل و رؤسای مناطق (نواحی) و مدیران مدارس هستند که از همیاری معاونان پرورشی و مسئولان سازمان دانش‌آموزی و مربیان پرورشی استفاده به‌عمل خواهند آورد.

منابع

۱. اداره کل امور تربیتی وزارت آموزش و پرورش، (۱۳۸۸)، دستورالعمل اجرایی اردو و بازدید دانش‌آموزی،
۲. بزدان‌پناه، علی و همکاران ... (۱۳۸۳)، راهنمای برنامه‌ریزی و اجرای اردوها و بازدیدهای دانش‌آموزی، تهران، انتشارات مؤسسه فرهنگی منادی تربیتی، چاپ دوم.
۳. صفوی، امان‌الله (۱۳۷۷)، کلیات روش‌ها و فنون تدریس، دفتر برنامه‌ریزی و تألیف کتب درسی.
۴. فضلی‌خانی، منوچهر و همکاران ... (۱۳۸۳)، راهیابی تهیه و تدوین مناسبت‌های مکمل و فوق برنامه، وزارت آموزش و پرورش مؤسسه فرهنگی منادی تربیتی.